

Τὸ Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν

περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου ἐν Ἰωαννίνοις.

Τὸ Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν πάντως προέρχεται ἐκ τοῦ Κουβαρά, εἰς ὃν ἔγραφον οἱ πατέρες τῆς μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἐν ἧ ἀναμφιβόλως παρέμενε καὶ ὁ Μαξίμος, ὅτε ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον καὶ ἐδίδασκεν ἐν τῇ Σχολῇ αὐτῶν. Πιστεύομεν δ' ὅτι ἀρχικῶς συνέταξε τὸ Χρονικὸν τοῦτο ὁ Μαξίμος, ὡς ἐξάγομεν ἐκ τῶν πολλῶν ὁμοιοτήτων, ἃς ἔχει, ὡς πρὸς τε τὸ περιεχόμενον καὶ τινὰς λέξεις καὶ φράσεις, πρὸς τὸν *Στηλιτευτικὸν*, μεθ' οὗ πρέπει νὰ συνεξετασθῇ. Διὰ τοῦτο κρίνομεν σκόπιμον ν' ἀναδημοσιεύσωμεν αὐτὸ ἐνταῦθα, καθ' ὅσον μάλιστα, παρὰ τὴν πολλάκις γενομένην ἔκδοσιν αὐτοῦ, τυγχάνει καὶ δυσπρόσιτον τοῖς πολλοῖς, καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες θὰ ἔχωσιν ἀνὰ χεῖρας τὸν *Στηλιτευτικὸν* τοῦ Μαξίμου κατὰ τοῦ Διονυσίου.

Σημείωσις Ὁ Π. Ἀραβαντινὸς ἐν Χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπείρου (Ἀθήνησι 1856 Τόμ. Α' σελ. 220—224) φαίνεται ἔχων ὑπ' ὄψιν πληρέστερον ἀντίγραφον τοῦ Χρονικοῦ τούτου, γράφων (σ 221) «Περὶ τοῦ συμβάντος δὲ εἴτε ἀποκείρας τοῦ Διονυσίου τούτου τὰ εἰς τὰς παραγράφους 73—79 ἐκτεθειμένα, ἐξετέθησαν καθ' ἃ διαλαμβάνονται εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις εὑρισκόμενον χρονικόν». Τοῦτο ἦτο ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Κουβαρά, ὅστις εὑρίσκετο ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἦτοι τοῦ Σκανοῦ, ἐν τῇ νήσῳ. Ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει λεπτομερείας τινὰς αἵτινες δὲν φαίνονται εἰς τὸ Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν (τοῦ Rouqueville), ἃς ὁμοῦς εὑρίσκομεν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Μαξίμου, ἢ. χ. τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁπαδῶν τοῦ Διονυσίου περὶ τοὺς 800. Ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει καὶ τρία ὀνόματα συνεργατῶν ἐκ Παραμυθίας μὴ μνημονευόμενα ἐν τῷ Χρονικῷ τούτῳ τοῦ Rouqueville.

**« Ἀποστασία Διονυσίου τοῦ κοινῶς λεγομένου Σκυλοσόφου
καὶ ἔξωσις τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὸ Κάστρον.**

» Ἄλλ' ὡς νὰ μὴν ἦτον ταῦτα τὰ κακὰ ἱκανά, ὁ ἐχθρὸς τοῦ καλοῦ διάβολος ἐφθόνησε, βλέπων ὅτι οἱ τῆς Ἡπείρου Χριστιανοὶ οὔτε ἀπὸ Τουρκικὴν μάχαιραν κατεκόπησαν, οὔτε τὴν πολιτικὴν τῶν δυνάμιν ἔχασαν, ὅτι ὅλη ἡ ἐξουσία ἦτον αὐτῶν. Αὐτοὶ εἶχον τὰ σπαῖλίκια καὶ τιμάρια, αὐτοὶ καὶ διέτασσαν καὶ ἐσύναζαν τοὺς φόρους, καὶ αὐτὴ ἡ πολεμικὴ δύναμις ἦτον ὅλη εἰς χεῖράς των· οἱ δὲ Τούρκοι ὄχι μόνον κανόνι τοῦ Καστροῦ νὰ ρίξουν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ κατοικήσουν εἰς αὐτὸ εἶχον ἄδειαν.

» Κατὰ τὸ 1611 ἔτος ἐφάνη ὁ Τρίκκης Διονύσιος, ἄνθρωπος ἀστρολόγος καὶ λεκανομάντης, ὅστις διὰ τοιαῦτα ἄσεμνα καὶ ἄτοπα ἔργα καὶ ἀπὸ τὸν θρόνον του ἐξώσθη καὶ ἔμεινε ἡ Τρίκκη ὑπὸ τὴν τοῦ Λαρίσσης ἐπίσκεψιν διὰ φόβον τῶν Τούρκων ἕως τὸ 1709 ἔτος, ὅτε ἤλθεν ἀρχιερεὺς εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖος, ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σοφός. Ὁ δὲ κακοδιονύσιος, ὁ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἀνάξιος, φυγὼν μετ' αἰσχύνης

πολλῆς καὶ φόβου ἐκεῖθεν πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας κατέφυγεν. Ὀλίγον δὲ καιρὸν διατρίψας εἰς τὰς ἐκεῖ πόλεις, ἦλθε, κακῇ τύχῃ ἡμῶν, εἰς τοσούτους τοὺς τόπους καὶ ἑκατοίκησεν εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μοναστήριον, τὸ μεταξὺ τῶν χωρίων Κερασόβου καὶ Ῥαντοβίστη¹ κείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον πρότερον. Διατρίψας δὲ ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρὸν κατέβη ἔπειτα 5 εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου εἶχε τινὰς φίλους καὶ ἰδὼν τοὺς Τούρκους ὀλίγους καὶ κατοικοῦντας ἔξω τοῦ Κάστρου, ἐμελέτησε βουλήν δυστυχεστάτην εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ εἰσελθὼν εἰς τινὰ φίλον του, Ταγαῖν τὸ ὄνομα, καὶ ἄλλους γνωρίμους, κοινολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἔκαμε τὸ θεμάτιον, καὶ διὰ τῆς ἀστρολογίας ἐγνώρισεν ὅτι μέλλει νὰ γένη ἐλευθερωτῆς ὄχι μόνον 10 τῶν Ἰωαννίνων ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων, μάλιστα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ εἰσέλθῃ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν σηκωθῇ. Ἐκεῖθεν δ' ἐξελθὼν τὰ τῶν Ἰωαννίνων περίχωρα καὶ τὰ τοῦ ἀνωτέρου μοναστηρίου καὶ ἄλλας χώρας περιήρατο φέρων πλόσκαν ἐπὶ τοῦ ὄμου καὶ κερνῶν τοὺς γεωργούς, ποιμένας, βουκόλους, καὶ ἄλλους χωρικούς, προσοικιοῦτο τοιοῦτους ἀπαιδεύτους καὶ ἀπολέμους στρατιώτας. 15

» Μετὰ δὲ πολλὰς ἀταξίας, τὰς ὁποίας μεθύοντες καὶ ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην χώραν διαβαίνοντες ἔκαμαν, μίαν ἡμέραν συναθροισθέντες ὅλοι, ἐπέπεσαν ἔξαφνα κατὰ τῆς Τουρκογρανίζης καὶ Ζαραβούσης, χωρίων ὡς δύο ὥρας μακρὰν τοῦ προρρηθέντος μοναστηρίου κειμένων, καὶ εὐρόντες τοὺς ἐκεῖ 20 κατοικοῦντες Τούρκους ἀμερίμους τοὺς κατέσφαξαν ὅλους καὶ τὰ χωρία ἐρήμωσαν.

» Ἐπειτα τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν δεκάτην Σεπτεμβρίου ἐκστράτευσαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν καλογήρου τὴν νύκτα κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἔβαλαν φωτιάν εἰς τὴν τοῦ τότε πασᾶ Ἀσουμάν 25 κατοικίαν καὶ ἔκαυσαν πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν ὃ δὲ πασᾶς μὲ τὴν γυναῖκά του πηδήσαντες ἀπὸ τὸ παράθυρον ἔφυγον γυμνοὶ τὴν νύκτα καὶ ἐσώθησαν. Τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο τῶν γεωργῶν καὶ βοσκῶν στράτευμα μὲ τὸν ψευδοαστρολόγον στρατηγὸν του ἐφώναζαν τὸ *Κύριε ἐλέησον*, καὶ *χαράτζι χαραιζόπουλον*, καὶ *αναζούλι αναζουλόπουλον*, 30 αἰνιτόμετοι τὸν νέον φόρον, τὸν ὁποῖον ὄχι πρὸ πολλῶν ἡμερῶν οἱ Τούρκοι εἶχαν ἐπιβάλει. Οὗτοι δὲ ἀκούσαντες τὸ *Κύριε ἐλέησον* ἐγνώρισαν ὅτι ἦλθον κατ' αὐτῶν οἱ Χριστιανοί, καὶ παρευθὺς ἔδραμον ὅλοι ἔφιπποι καὶ δυνατὰ ἄρματωμένοι, καὶ τρέψαντες αὐτοὺς εἰς φυγὴν εὐκόλως, ὡς πεζοὺς καὶ μὴ ἔχοντας ἄρματα πολέμου, κατέκοψαν πολλοὺς, ὄχι μόνον 35 ἀπὸ τοὺς πολεμίους ἀλλὰ καὶ ἀναιτίους· διότι, ἐπειδὴ ἐξημέρωνε Κυριακῆ, ἰδέχοντο εἰς τοὺς δρόμους τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς ἔκοπαν.

¹) Ῥαντοβίστη παρὰ Rouqueville. Σήμερον λέγεται Ῥαδοβύζι.

μάλιστα ἤθελαν νὰ κάμουν κοινήν σφαγὴν ὅλων τῶν κατοικούντων τὸ Κάστρον Χριστιανῶν, ὅμως τινὲς φρόνιμοι καὶ ἀπὸ τοὺς προεστοτέρους αὐτῶν τοὺς ἐμπόδισον. Οἱ δὲ Ἰωαννῖται δὲν ἐφείσθησαν τὴν κατάστασιν τῶν παντάπασιν εἰς ἀποφυγὴν ταύτης τῆς σφαγῆς,

5 > Ὁ δὲ τῆς ἀποστασίας ἀρχηγὸς Διονύσιος, ὡς ἤκουσε τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν Τούρκων καὶ εἶδε τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ σκορπισθέντας, ἔφυγε καὶ ἔλθων ἐκρύφθη εἰς τὸ σπήλαιον τῆς ἐκκλησίας Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ, ὅπου τῶρα κεῖται τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ. Ἐγινε δὲ μεγάλη περὶ αὐτοῦ ζήτησις καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἐδύνήθη νὰ τὸν εὕρῃ παρὰ τὸ
10 μισόχριστον τῶν Ἰουδαίων γένος, οἱ ὅποιοι φέροντές τον δέσμιον τὸν παρέδωσαν εἰς τοὺς κριτάς, καὶ διὰ προσταγῆς τῶν ἀρχόντων Τούρκων, χωρὶς τινος ἐξετάσεως, τὸν ἔγδαραν ζωντανόν, καὶ γεμίσαντες τὸ δέρμα του ἄχυρον τὸ περιέφεραν ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν καὶ τέλος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Λέγεται δὲ ὅτι ἐσηκώθη καὶ ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν
15 ἰδῆ, καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ τῆς προφητείας του λοξόν, ὅτι ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν σηκωθῆ.

> Ὅσοι δὲ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἐσυλλήφθησαν, τούτους ἐπα-
ρακίνησαν οἱ Ἑβραῖοι τοὺς Τούρκους νὰ μὴ τοὺς θανατώσουν, ἀλλὰ νὰ
20 τοὺς δώσουν διαφόρους κολάσεις καὶ βασάνους, ἕως οὗ εἰς αὐτὰς ἀποθά-
νωσι. Καὶ οὕτως ἐπειδὴ οἱ βάρβαροι τοὺς παρέδωσαν πρὸς τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους, τὸ πονηρὸν γένος ἄλλους μὲν ἐσούβλισε καὶ ζωντανοὺς ἔψησεν, ἄλλους δὲ εἰς πυρκαϊὰν κατέκαυσεν, ἄλλους ἀπὸ κρεάγρας ἐκρέμασε, καὶ πρὸς ἄλλους ἄλλα σκληρότατα μεταχειρίσθη μαρτύρια, τὰ ὅποια νὰ διηγηθῶ κατὰ μέρος ἀποφεύγω διὰ τὴν βαρβαρότητα αὐτῶν, ἕκαστος δὲ ἠμπορεῖ νὰ κρίνῃ,
25 μανθάνων μόνον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν εἰς τοῦτο πᾶσαν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ἐνθυμούμενος εἰς πόσῃ ἦτον ἱκανοὶ νὰ φθάσουν ὠμότητα καὶ διὰ χάριν πρὸς τοὺς κρατοῦντας καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἄσπονδον μῖσός των.

> Κατηδάφισαν δὲ οἱ Τούρκοι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μοναστήριον ἀπὸ τὰ θεμέλια, ἀφήσαντες μόνον τὸν ἱερὸν ναὸν ἀβλαβῆ, καὶ τοὺς ἐκεῖ
30 πατέρας διασκορπίσαντες διήρπασαν τὰ πλούσια κτήματα καὶ ὑπάρχοντά του, τῶν ὁποίων παρατρέχων τᾶλλα, ἀναφέρω μόνον ὅτι εἶχεν εἰς διάφορα χωρία δεκαοκτὼ μετόχια, ἕκαστον μὲ τὴν ἰδίαν τὸν ἐκκλησίαν.

> Τέλος, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἔγραψαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα των, κηρύττοντες τοὺς Χριστιανοὺς ἀπειθεῖς τῆς βασιλείας καὶ ἀποστάτας, ἦλθεν
35 ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν χάτι σερίφι νὰ τοὺς ἐξώσουν ἀπὸ τὸ Κά-
στρον, ἀφαιροῦντές τους ὅλην ὄσπην εἶχαν τιμὴν καὶ δύναμιν, κατὰ τὰς συν-
θήκας. Οὕτως ἀπωσθέντες ἔκτισαν ἔξω οἰκίας μικρὰς καὶ ἔζων ταπεινοὶ καὶ καταφρονημένοι>.

(Pouqueville, Voyage dans la Grèce t. V, Paris 1821 σελ. 282—290.)

Τὸν ἥρωικὸν Διονύσιον καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ οὐδεὶς ἔψεξε πικρότερον καὶ καυσικώτερον τοῦ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου καὶ τοῦ ἀνωνύμου συντάκτου τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Χρονικοῦ, ὅστις καθ' ἡμᾶς εἶναι αὐτὸς ὁ Μαξίμος ἢ μαθητὴς τις αὐτοῦ ἀναγνώσας τὸν Στηλιτευτικόν. Ἐν τοῦτοις παρὰ τὴν ἀποτυχίαν του καὶ τὰ δεινὰ ἄτινα ἐπηκολούθησαν αὐτῇν θὰ παραμένῃ ἀείποτε θαυμαστὸς ἥρωες τοῦ πάθους ὁ ἑβδομηκοντούτης ἱεράρχης, ὅστις προσέταξε τὰ γηραιὰ μὲν ἀλλὰ σφριγῶντα ὑπὸ τοῦ ἀκατανικήτου αἰσθήματος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φιλοπατρίας στήθη του καὶ τὴν ἀκαταδάμαστον μεγαλοψυχίαν του εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν τῆς πατρίδος ἀγῶνα, πρωτοστατήσας οὕτω τῆς ἀτελευτήτου σειρᾶς τῶν ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἡμῶν πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς αὐτοθυσιασθέντων ἡρώων καὶ μαρτύρων, ὧν πλεῖστοι προῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου.

[Σημείωσις Ὡς πρὸς τὴν ἐν τῷ Χρονικῷ ἀναφερομένην «ἐξοδὸν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ κάστρου (κατὰ τὸ 1611)» ἀναδημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἀκριβέστερον χρονικὸν σημεῖωμα, ὃ ἀντεγράψαμεν τῷ 1894 ἐξ ἐντύπου Τριφιδίου τῆς Μονῆς Ἁγίου Νικολάου Ἰωαννίνων καὶ ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τόμ. Ε' (1900) σ. 568 (= Σπυρ. Λάμπρου Ν. Ἑλληνομν. Ζ', σ. 183).

«Ἔτος (ε) ζρε [=1597] ἐπάρθη ἡ μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ συνδρομῆς τοῦ τρισκαταράτου Μουσταφᾶ τζιαγούση καὶ τὸ αὐτὸν ἔιον ἔοιησε μοναρχὲ καὶ διὰ πρεσβειῶν τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐκρεμίστηκε καὶ λουντρέφθηκε εἰς λεπτὰ μέρη καὶ ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου κυρίου Νεοφύτου τοῦ κατὰ κόσμον Στέφανος καὶ ἐβ(ά)λθηκε ὁ κῦρ Ματθαῖος ὁ Κληροβίτης καὶ ἔγινε ποιμὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου».

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο παρέχει ἡμῖν τὴν πληροφορίαν ὅτι πρὸ τῆς στάσεως τοῦ Διονυσίου, ἦτοι τῷ 1597, εἶχε καταληφθῆ ἡ ἐν τῷ φρουρίῳ μητρόπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπερ οὐδεὶς καθ' ὅσον γινώσκομεν ἀναφέρει. Προσέτι δὲ παρέχει ἡμῖν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, περὶ οὗ οἱ Π. Ἀραβαντινός, Γ. Λαμπρίδης καὶ Π. Παπαρρούσης οὐδὲν ἀναφέρουσιν. Παρέχει δὲ ἡμῖν καὶ τὸ ἀγνωστον μέχρι τοῦδε κατὰ κόσμον ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ Πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Β'.

Βιβλιογραφία.

Α'. Περὶ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Συγκεφαλαιοῦμεν τὰ γνωστὰ ἡμῖν ὀνόματα τῶν περὶ αὐτοῦ γραψάντων, ὧς καὶ τοὺς γνωστοὺς ἡμῖν κώδικας ἐν οἷς περιέχονται ἔργα τοῦ Μαξίμου :

(Δημήτριος Προκοπίου Μοσχοπολίτης τῷ 1721) *Demetrii Procopii Macedonis Moschopolitae Ἐπιτετημημένη ἐπαριθμησις τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα λογίων Γραικῶν καὶ περὶ τινῶν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι*

ἀνθούτων. Ἐν Joan. Alberti Fabricii Bibliotheca Graeca Τόμ. XI σ. 521 —2.

Δοσίθεος ἐν Ἱστορίᾳ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχῶν ἐν Βουκουρεστίῳ (1715) σ. 1180.

Σ. Κ. Οικονόμος ἐν Ἐφημερίδι Φιλομαθῶν τῆς 8 Σεπτ. 1862 (ἀρ. 464).

Κ. Σάθας ἐν Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ Ἀθῆναι (1868) σ. 224, ἔνθα ὁ Μαξίμος φέρεται ὑπὸ τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα Μανουήλ.

Γ. Ζαβείρας ἐν Νέα Ἑλλάδι ἔκδ. Γ. Κρέμου (1872) σελ. 454—5.

Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος ἐν Προσθήκαις καὶ Σημειώσεις ἐς Νεοελλ. Φιλολογίαν Κ. Σάθα. (Λιψία 1871) σ. 35.

Ὁ αὐτὸς ἐν Ὁρθοδόξῳ Ἑλλάδι (Λιψία 1872) σ. 146.

Νικόλαος Κατραμῆς ἐν Φιλολογικοῖς Ἀναλέκτοις Ζακύνθου (1880) σ. 122—129, 159, 167.

Ι. Σακελλίων ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τ. Β' (1885) σελ. 76. Ἐπιστολὴ Μαξίμου τῷ Νικηφόρῳ (τῷ Χαρτοφύλακι εἰς Πάτμον) Ἐνετίησιν ἀφ' (1590). Αὐτόθι σελ. 70 καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Νικηφόρου πρὸς Μαξίμον ἐκ Πάτμου ἀρχ', ὡς καὶ ἐπιστολὴ Μαξίμου Κωνσταντίνῳ σελ. 77—8 (ἐξ Αἰγύπτου ἀρχ' (1601).

Β. Μυστακίδης ἐν Παρονασσῶ τ. 10φ (1886) σ. 185. κέ. πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μαξίμου ὡς καὶ ὁ

Ν. Τσιγαρᾶς αὐτόθι.

Ἀθ. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς ἐν Μαυρογορδατεῖῳ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλ. Συλλόγου (1888) σ. 153 καὶ ἐν Ἀρχαιολογικῷ Παραρτήματι τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ αὐτοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλην. Φιλ. Συλλόγου (1886) σελ. 4, 44—48.

Aymon Lettres anecdotes de Gyrille Lucar. Amsterdam (1718).

Ε. Legrand ἐν Bibliographie Hellenique Paris 1896 τ. IV ἀπὸ σελ. 175 κέ. (Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως περιέχονται ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίες περὶ Μαξίμου 1608—1609). — Τοῦ αὐτοῦ Epistolaire Grec. ... Paris 1888 ἐν σ. 27 καὶ 42.

Phil. Meyer Die theologische Litteratur der Griechischen Kirche im sechzehnten Jahrhundert. Leipzig (1889) σ. 103—4 καὶ 134. (Περιουλλογὴ τῶν ἤδη γνωστῶν περὶ Μαξίμου).

Δημήτριος Μ. Σάρρος ἐν Παλαιογραφικῷ Ἐράνῳ (=ὁ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογ. Σύλλογος τόμ. ΛΓ' (1914) σελ. 75—78).

Τῶν δὲ ἔργων τοῦ Μαξίμου, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀνεκδότων Ὀμιλῶν αὐτοῦ εἰς τὰς Κυριακάς τοῦ ἐνιαυτοῦ, σώζονται πλεῖστα χειρόγραφα εὗρισκόμενα πολλαχοῦ, ἰδίᾳ δ' εἰς μονὰς καὶ βιβλιοθήκας περιεχούσας χειρόγραφα ἐκ μονῶν εἰλημμένα, ὡς τῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ ἰδίᾳ

τοῦ Ἁθω, Θράκης, Κωνσταντινουπόλεως, Ζακύνθου, Μυτιλήνης, Καΐρου, Σινᾶ, Ἱεροσολύμων, Ἀθηνῶν, Λακωνικῆς, ἅτινα ἐσημείωσαν ἐν Καταλόγοις χειρογράφων ἢ ἐν διατριβαῖς ἰδίως οἱ ἑξῆς :

Gardthausen Catal. cod. Sinaïticorum σ. 327 ἀρ. 1168—1170.

Κ. Σάββου ἐν Μεσαιων. βιβλιοθήκῃ τ. Α' σ. 301.

Ἁθ. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς ἐν Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ ΙΖ' τόμου τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλην. Φιλ. Συλλόγου (1886) σ. 4,35,38 καὶ ἐν *Μανρογορδατίῳ* Βιβλιοθήκῃ (1884) σ. 153.

Ὁ αὐτὸς ἐν Ἐπειηρίδι Παρνασσῶ ἔτος Ε' (1901) σ. 39.

Ὁ αὐτὸς ἐν Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ τ. Δ' σ. 44,45,91,146.

Ε. Μυστακίδης ἐν Παρνασσῶ τ. Ι' (1886) σ. 185 κ. ἑ.

Ν. Τσιγαρᾶς αὐτόθι.

Ι. Σακκελλῶν ἐν Καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθῆναι 1892 ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς: 41 Ψαλμοὶ εἰς τὴν κοινὴν μετενεχθέντες ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου.—285 Κυριακοδρομίον ἦτοι, ὀμιλῖαι ΝΓ' ἐν φράσει δημῶδει.—349 Λόγοι ΙΗ' Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου μέχρι τῶν Ἀγίων Πάντων.—366 Ὀμιλῖαι εἰς τὰς Κυριακάς.—367 Ὀμιλῖαι ΝΓ' εἰς τὰς Κυριακάς.—393 Λόγος ΛΘ' ἐπὶ τοῦ Κυριακοδρομίου Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου.—473 Τὸ κατὰ Λατίνων ἐγχειρίδιον Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου.

Ἐν δὲ τῷ προχείρῳ Καταλόγῳ χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἐντύπου Καταλόγου, ὑπὸ τοὺς ἀριθμούς 1857, 2245, 2078.

Σ. Π. Λάμπρος ἐν *Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos*. Cambridge vol. I 1895, vol. II 1900. Αἱ διδυχαὶ περιέχονται εἰς τοὺς κώδικας ὑπ' ἀρ. 749, 1144, 1159, 1324, 1643, 2088, 2131, 2387, 2484, 2512, 2737, 2749, 3229, 3237, 3263, 3675, 3698, 3771, 4571, 4572, 4665, 4685, 4783, 4911, 5008, 6053, 6087, 6088, 6089, 6090, 6307, 6615, 1341, 3170, 3782, 4667.

Ἑρμηνεῖα Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ν. ΙΙ ἀρ. 4725, 6063.

Ἀπόκρισις περὶ ἐπισκόπου ἀρ. 1948, 7.

Πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἁρτης ἀρ. 1948, 6 (184 Μονῆς Φιλοθέου)
Ἐ' Ἀπόκρισις πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς ἄρχοντας τῆς Ἁρτης διὰ τοὺς στίχους τοὺς κάτωθεν :

Ἄβροχίτων δ' ὁ φύλαξ θυροζυγοκαμψιμέτωπος

ἄβροδ' ἐν προχοαῖς, κύκλωψ φθογγάζετο μύρμηξ.

Ἐν τέλει δὲ «αἰεὶ (1615) ἐξ Ἰωαννίνων α'. Φεβρουαρίου κυρίου Μαξίμου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Ἁρτης.»

Ἐ' Ἀπόκρισις πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι οἱ κακοκαιοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ

αἱ πράξεις αὐτῶν οὐ ψόγου ἀλλ' ἐπαίνου ἄξιοι» Ἐν τέλει «αρχιδ' (=1614) λα' Ὀκτωβρίου ἐξ Ἰωαννίνων» ἀρ. 1948, 7.

Πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς *Ἀρτης ἀρ. 4884, 5. (764 Μονῆς Ἰβήρων) Ἀπόκρισις.

Προτροπὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς σοφίας ἀρ. 4884, 6.

Ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος παπιστῶν (περὶ ἀρχῆς τοῦ πάπα) 749, 2387, 3292, 4826.

Εἰς Εὐαγγελισμόν ἀρ. 3782, 2.

Εἰς Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου ἀρ. 4667. (547 Μ. Ἰβήρων).

Μετάφρασις βιβλίου ἱατρικοῦ Δανιὴλ Λεσβίου ἀρ. 4303 (Ἰβήρων 183).

Χρυσοστόμου εἰς Ἁγίαν Κυριακὴν (Πάσχα) ἀρ. 3698, 4911.

Μετάφρασις Ἀνδρέου Κρήτης εἰς γενέθλιον Θεοτόκου 3698, δ' 3782, 3,

*Ὁ αὐτὸς δοξόμομος Σ. Λάμπρος σημειοὶ κώδικας τοῦ Μαξίμου ἐν Νέφ. Ἑλληνομνήμονι τόμ. Δ' σ. 363, Ε' σ. 328, Ϛ' σ. 71, Ι' σ. 471, 292—3, ΙΒ' σ. 108, ΙΓ' σ. 468.

Ν. Βέης ἐν Ἐπετηρίδι Παρνασσοῦ ἔτ. Η' (1904) ἐν σελ. 110, 120, 123, 127 οἱ ὑπ' ἀρ. 16, 31, 35, 43, κώδικες.

*Ὁ αὐτὸς ἐν Καταλόγῳ χειρογράφων τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Λιψία—Ἀθήναι 1915 (ἐν σ. 115 ἀρ. 128 Κυριακοδρόμιον Μαξίμου)

Δ. Μ. Σάρρος ἐν Παλαιογραφικῶν Ἐράνων ἐνθ. ἀν.

Γεώργ. Χαριτάκης ἐν Ἐπετηρίδι Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἔτος Δ' (1927) σελ. 162 πρὸς καὶ σ. 159, 172.

*Ὁ πρ. Λεοντουπόλεως Σωφρόνιος ἐν τῷ περιοδικῷ Γρηγορίῳ τῷ Παλαμᾷ (ἐν Θεσσαλονίκῃ 1918) ἔτ. Β' σ. 439 Διδαχαὶ Μαξίμου ἐν τῇ Μονῇ Βλατιῶν ὑπ' ἀρ. 37.

Β'. Περὶ Διονυσίου καὶ τῆς στάσεως αὐτοῦ ἐν Ἰωαννίνοις.

Περὶ τῆς στάσεως τοῦ Διονυσίου Τρίκκης ἢ Σκυλλοσόφου ἔγραψαν πλεῖστοι, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Χρονικοῦ κυρίως, τάσσοντες αὐτὴν οἱ πλείονες εἰς τὸ ἔτος 1612, ἄλλοι εἰς τὸ 1613 καὶ ὀλίγοι εἰς τὸ 1611 καθ' ὃ ἐγένετο αὐτὴ, ὡς διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ Στηλιτευτικοῦ.

Π. Ἀραβαντινὸς ἐν Χρονογραφίᾳ τῆς Ἑπείρου τ. Α' (Ἀθήνησι 1856) σελ. 220—224.

Κ. Σάθας ἐν Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι (1896) σ. 210—216.

Κ. Παπαρηγόπουλος ἐν Ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους τόμ. Ε' (1887) σ. 629—631 (= Π. Καρολίδου—Ἐλευθερουδάκη ἔκδ. Ε' (1925) τ. Ε' μέρος 2ον σελ. 181—182).

Μητροπολίτης *Ἀρτης Σεραφεῖμ ἐν Δοκιμίῳ Ἱστορικῆς Περιλήψεως. *Ἀρτης καὶ Πρεβέζης Ἀθήναι (1884) σ. 104—5.

Α. Παπαδόπουλος—Κεραμεύς ἐν Ἀρχαιολογικῷ Παρατήματι ΙΖ' τόμ. (1868) τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου σ. 44—48.

Θωμᾶς Α. Πασχίδης ἐν Ἡμερολογίῳ τῶν Ἑλλήνων (ἐν Βουκουρεστίοις 1887) σελ. 96—97.

Ι. Λαμπριδῆς ἐν Ἡπειρωτικοῖς Μελετήμασιν Α' (1887) σελ. 43—45.

Ὁ αὐτὸς ἐν Ζαγοριακοῖς Ἀθήνησι 1870 ἐν σελ. 309—311 ἀναδημοσιεύει τὸ Χρονικὸν τῆς Ἡπείρου.

Κ. Δ. Κρουστάλλης ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ Μπαρτ καὶ Χίρστ (1893) τ. Γ' σ. 578 ἐν λ. Διονύσιος (Σκυλόσοφος).

Χ. Χρηστοδασίλης ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς ἄσμασιν (Ἀθήναι 1902) σ. 99—102, ἄσμα δημοτικίζον μετὰ ἱστορικῶν σημειώσεων.

Τὰ Πάτρια ἐν Ἀθήναις (1903) ἔτ. Β' Σεπτεμβρίου 6 ἀρ. 26, ἔτος Γ' (1904) ἀρ. 39, ἐγκώμιον τοῦ ἥρωος.

Ν. Ι. Γιαννόπουλος ἐν Ἐπετηρίδι Παρνασσοῦ ἔτος 10ον (1914) σ. 300 κέ. (ἐν σελ. 270 ἐκλαμβάνων ὡς ἕτερον τὸν Διονύσιον Γ' (1594) ἐν τοῖς Ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις Λαρίσης).

Δημήτριος Σίμου Μπαλαῆνος ἐν Ἡμερολογίῳ Μεγ. Ἑλλάδος (1922) σ. 254—5 ἀκολουθῶν τὸν Παπαρηγόπουλον.

Θ. Βελλιανίτης ἐν ἐφημερίδι Ἀθηνῶν Ἔθνος 24 Μαρτίου 1924.

Nicos A Bées (Βέης) ἐν Byzantinische-Neugriechische Jahrbücher, II Berlin-Walmersdorf (1921) σελ. 166—167. ἀκολουθῶν τὸ Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν τοῦ Rouqueville.

Σπυρ. Π. Λάμπρος ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονι τόμῳ ΚΑ' (1927) σ. 344.

Καὶ εἰς τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐκδιδομένην ἐφημερίδα Ἡπειρον (24 Αὐγούστου, 3 Σεπτεμβρίου, 1 καὶ 3 Ὀκτωβρίου 1924 κ. ἄ.) ἐγράφησαν διατριβαὶ τινες ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας, πρῶτην Μεγ. Πρωτοσυγκέλλου, κ. Ἀθηναγόρα, τοῦ κ. Γ. Χατζῆ, καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Χρονικοῦ, ἃς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὗρωμεν.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΛΙΤΕΥΤΙΚΟΣ

ΚΑΤΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΑΠΟΣΤΗΣΑΝΤΩΝ ΑΥΤῶ ΕΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

- 47a Ὡστε αἱ τῶν σπουδαίων πράξεις μεγάλα τῶ ὄντι τοὺς τῶν καλῶν
 ἐραστὰς ὠφελεῖν δύνανται γραφῇ παραδιδόμεναι, οὕτω δὴπου καὶ αἱ τῶν
 φαύλων τόλμαι οὐδὲν ἥττον τοὺς τὰ φαῦλ' ἀποστουγοῦντάς τε καὶ ἀπο-
 διοπομπουμένους ὠφελήσαιεν ἂν. Ὡς γὰρ ἐκεῖναι ταῖς τῶν σπουδαίων δια-
 5 νοταῖς θέλητρον τι ἐνιέναι πεφύκασι τῶν καλῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
 αὐταὶ εἰς τὸ αὐτὰς ἀποδιοπομπεῖσθαι τοὺς σπουδαίους πάση μηχανῇ. Ὅ-
 γὰρ σπουδαῖος ἀνὴρ οὐ μόνον οὐκ ἂν πάθοι τι τῶν ἀπενκταίων τὰς τῶν
 φαύλων πράξεις διεξιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ μάλιστα ὠφεληθεῖη ἂν, τρόπον
 μελίσης ταυτασί διεξερχόμενος. Κάκεινη γὰρ ἀκάνθαις ἐφιζάνουσα, οὐ
 10 μόνον οὐδὲν βλάπτεται, ὅτι καὶ μέλι αὐτῶν ἀπανθίζεται. Δι' ὃ δὴ καὶ τὰ
 τῶ ἐξαγίστῳ ἐκείνῳ Διονυσίῳ ἐναγχοῦς ἐνταυθοῖ πεπραγμένα κακὰ καὶ πέρα
 κακῶν γραπτέον δεῖν μοι κατεφάνη, ὡς ἔχοιεν δὴπουθεν οἱ τῶν φαύλων
 πράξεων ἀπέχεσθαι βουλόμενοι οἷον τι ἐναργὲς σημεῖον εἰς τὸ τὰ φαῦλα
 δύνασθαι μισεῖν καὶ ὄσον οἷον τε μὴ ἐγχειρεῖν ἐθέλειν τούτοις πόποτε.
 15 Διονύσιος οὖν οὐτοσίην ἀρχιερρατικοῦ ἠξιῶθη ποτὲ τάγματος (οὐ γὰρ ἀνέ-
 χομαι γένος αὐτοῦ καὶ π(ατρ)ίδα καὶ τἄλλα εἰπεῖν πολλῶν ἕνεκα) καὶ τῆς
 κατὰ Τρίκκην ἐπέβη μ(ητ)ροπόλεως. Ἐπανάστασιν δὲ κάκεισε πεποιηκέναι
 βουληθεῖς ἐφωράθη, οὐκ ὀλίγων καὶ τότε φονευθέντων ἐκ ταυτησὶ τῆς
 αἰτί(ας). Ἐκεῖθεν δ' ὄμως τέως ἀποδράς, ὡς οὐκ ὠφελεν, ἐς Ἰταλίαν
 20 ἀπέπλει. Πλὴν ἀλλὰ κάκειθεν μετ' αἰσχύνῃς διὰ πλείστης ἐκδιωχθεῖς, ὡς
 οὐκ ἐφησυχάζων ἦν, ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις ἀφίκετο, κακῇ τύχῃ ἡμῖν φυλατ-
 τόμενος, κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἡμῖν τοῖς ἀσμένως αὐτὸν ὑποδεξαμένοις ἐπινοῶν.
 Οὐ γὰρ ἠθέλεν ὄλωσ' ἐφησυχάζειν ὁ τῶν κακῶν σπορεύς τε καὶ τῶν δλε-
 θρί(ων) ἐφευρετής, ἀλλ' ἔργον αὐτῶ ἦν αἰεὶ ἀποστασίαν αὐθις ποιήσασθαι,
 25 ὡς δὴπου καὶ πεποίηκε, κατὰ τὸ ἀχια^ο εἰς σ(ωτή)ριον, πρώτη ἐπὶ δεκάτῃ
 Μαιμακτηριῶνος. Ἦνυσε γ' ὄμως οὐδὲν, κακοῖς καὶ ἀνοήτοις χρησάμενος
 συμβούλοις, ὁ ἀνόητός τε καὶ φρενόληπτος. Οὐ γὰρ ὄσα τῶ ἐπέροχεται νοεῖν
 ἢ ποιεῖν καὶ τέλους δὴπου τοῦ προσήκοντος τυγχάνει, μὴ πρότερον ὡς κάλ-

Γραφαὶ Κώδικος: 1. τῶντι. 2. ἐραστὰς... γραφή.

7. Τι τῶν ἀπενκτέων. 8. ὠφελιθεῖη. 9. κάκεινη.

10. Παλαδ. Κεραμεύς; Εἰκοσιφ. : βλάπτει... καὶ τὰ τῶ. Ὅ κῶδ. καὶ 10

14. Οἷον τε. 16. Τ' ἄλλα. 17. κάκεισε.

19. Ὅφελεν—Παλαδ. Κερ. εἰς.— 20. κάκειθεν. 21. κακῇ τύχῃ.

μιστά βουλευσαμένῳ. Αὐτὸς δ' ἄλλ' ἀνοί(ας) ἠτιηθείς, ἄτε κακεντρεχῆς τε καὶ θρασύτητι ἐντεθραμμένος, καὶ πάντ' οἶηθείς τὰ κατὰ τὸν ἀέρα ἱπτάμενα, κατὰ γε καὶ τὴν δημώδη παροιμίαν, συλλαμβάνεσθαι τε καὶ ἀγρεύεσθαι, ἐφαντιάσθη δήπου, | ὥς δυνατὸν αὐτῷ καὶ τοῦτ' ἐπιτελέσαι Πλὴν φ. 347 β
 ἀλλὰ διὰ θαύματος ἔμοι ἤχθη, τίσι λόγοις ἰσχυροῖς πεισθέντες οἱ ἀκολουθή- 5
 σαντες αὐτῷ τοιαύτη ὑποθέσει λίαν ἐπικινδύνῳ καὶ ὀλεθριωτάτῃ φήθησαν δεῖν ἐγχειρῆσαι οὕτως ἀλόγιστα. Ἐχρῆν γὰρ ἐκεῖνον γοῦν σοφόν, ὥς ἐκεῖνος φέτο καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ ὑπελάμβανον, καὶ ἱατρὸν, ἐπηγγέλλετο γὰρ καὶ τοῦτο, οὐδ' ὄναρ, οἶμαι, τὴν ἱατρικὴν φαντασθεῖς ποτε, καὶ δὴ καὶ μάντιν ὄντα, μὴ ἄσοφα τῆς τοιαύτης ἄψασθαι ὑποθέσεως, πολλῆς χρηζούσης 10
 καὶ συνέσεως καὶ ἰσχύος καὶ δαπάνης καὶ τῆς ἄλλης προπαρασκευῆς. Πρῶτον μὲν γὰρ συμβούλοις χρήσασθαι προσῆκε σὺν λόγῳ τὰ πράγματα κρῖνειν ἐπισταμένοις καὶ πείραν ὥς πλείστην ἔχουσιν, ἐκ τε τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἄλλης παιδείας, ἀλλὰ μὴ νέοις τισίν, ὧν αἱ φρένες, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἠερέθονται, καὶ ἀμαθέσι καὶ δὴ καὶ κακοδαίμοσιν, οἳ οὔτε τὰ σφίσιν 15
 αὐτοῖς, οὔτε τὰ τῷ κοινῷ συνοίσοντα γνοῖεν ἂν συμβουλεύεσθαι.

Τί γὰρ ἂν συμβουλεύσαιτ' ἀνὴρ ἀμαθία καὶ ἀπαιδευσία συζήσας καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ μεθύειν εἰδώς; Ἡ τί εἴποι καίριον νέος ὁμοῦ καὶ ἀμαθῆς, καὶ μηδ' αὐτὸ τοῦτ' εἰδώς, ὅ,τι ποτὲ ἐστὶ βουλή, καὶ πόσα δύναται ὠφε- 20
 λῆσαι ἢ βλάψαι, εὖ τε καὶ ὥς ἑτέρως ἔχουσα; Οὕτω δὴ σὺν ἐχρῆν αὐτὸν ποιῆσαι, ὥς ἂν ὅτι μάλιστα τῆς καλῆς ἀπόναιτο βουλῆς τε καὶ συμβου-
 λῆς. Ἀνὴρ γὰρ ἄβουλος, ἧ καὶ τοῖς τὰς γνώμας συνιεθεικόσιν εἴρηται, εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων, ὥς δήπου καὶ οὗτος εἰς κενὸν τῷ ὄντι ἔδραμα, κακοῖς κακῶς συμβούλοις χρησάμενος, ἢ κακοὶ κακῷ ὀδηγῷ χρησάμενοι 25
 καὶ ἀκολουθήσαντες· ἃ εἰς ταῦτ' ὀνδραμόντα δηλον τοῖς συνιέναι οἷσι οὖσιν οἱ κακῶν τοὺς τούτοις χρωμένους κατάγουσιν. Ἐπειτα δὲ καὶ τοῦ τέλους τῆς τοιαύτης ἐγχειρήσε(ως) οὐκ ἀμελήσαι ὑμῖν προσῆκεν. Δεῖ γὰρ

2. Καὶ πάντ'.—Παπ. Κεραμ. καὶ ποτ'.

3. Ἡ δημώδης παροιμία λέγει «ὅσα πέτονται ὅλα δὲν πιάνονται» (ἢ δὲν κρώγονται).

8. ἐπιγγέλλετο. 8. Παπ. Κεραμ. οὐ καὶ οἱ συνόντες.

10. ἄψασθαι.

14. ἠερέθονται.

15. κατὰ σφίσιν. Παπ: Κεραμ. τὰ σφίσιν.

16. Παπ. Κεραμ. συμβουλεύσοιτο.

18. δύναται. 18. Παπ. Κεραμ. ὅτι ποτὲ ἐστὶ.

18. Παρὰ Π. Κεραμ. λείπει τὸ ὠφελησαι.

21. Ἀπόναιτο. 22—26. ἡ σύνταξις ἀνώμαλος.

24. Παπ. Κεραμ. κακαῖς κακῶς.

24. Παρὰ Παπ. Κεραμ. «οἱ κακοὶ κακῷ ὀδηγῷ χρησάμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, τοὺς τούτοις χρωμένους κατάγουσιν. Ἐπειτα δὲ καὶ τὸ τέλος τῆς τοιαύτης ἐγχειρήσεως ...»

καὶ τοῦ τέλους ἐφ' ἑκάστῳ πράγματι οὐκ ἀμελῶς ἔχειν, τοὺς μὴ ῥᾶστα τοῦ ὀρθοῦ ἀποπλανᾶσθαι βουλομένους, καὶ πόρρω θέειν τοῦ προσήκοντος. Ὑμεῖς δ' ἀλλὰ οὐδενὸς τούτων ἐπιστραφέντες, ὅτε Τυφῶ δαίμονι χρησάμενοι ὀδηγῶ, εἰς τοῦτο κακῶν κατηνέχθητε. Ἀγαπητὸν δ' ἂν ἦν εἶν' ὑμῖν

5 μόνοις ταυτὶ τὰ κακὰ ἦν νυνὶ δὲ οὐδὲν ἤτιον καὶ ἡμῖν τοῖς ἀναίτιοις, τῶν ὧν ὑμᾶς μόνους ἀπολαύειν ἐχρῆν, αἰτίους ὄντας, μετεδώκατε κακῶν, ὧν πάντων αἴτιον, καὶ ὅλον ἀρχιτέκτονα, τὸν Διονύσιον εἶναι φημί, ὃν δὴ καὶ ἀντὶ πάντων πάνθ' ὑφίστασθαι τὰ δεινὰ δεόν ἦν.

10 Ἔδει σε, ταλαίπωρε, μοναχικὴν μειλίχια πολιτείαν, μὴ τὰ ἀνοίκεια καὶ ἀκατάλληλα τῷ μοναχικῷ ἐπαγγέλματι ζητεῖν τε καὶ πράττειν. Τίνι γὰρ τῶν πάλαι

φ. 848 α ἢ τῶν νῦν, τῶν ταύτην | ἐπανηρομέν(ων) τὴν πολιτείαν, βασιλείας ἐπιγείου ἢ τῶν τῆς βασιλεί(ας) ἐμέλησεν ὄλωσ; Ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιαῦτα βουλομένους, εἴ γε τινὲς ἦσαν οὐχ ὑπὸ σοῦ ἀναπεισθέντες καὶ τὸν πλάνον αὐτῇ γε τρυγί

15 ἐκπεπωκότες, ἀνακόπτειν τε καὶ τῆς τοιαύτης βουλής τε καὶ ἐφέσεως ἀπαγεῖν, ὡς ἀλυσιτελοῦς καὶ ἀνοικείου μοναχοῖς, ἀλλὰ μὴ συνεπωθεῖν τε καὶ ἐποτρύνειν εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας δεινὸν βάραθρον, εἰς ὃ φέρων κατεκρήμνισας σαυτὸν κἀκείνους, ἀλογίστως ἀναπεισθέντας σοι συνέπεσθαι. Τί

20 ἔδει σοι βασιλείας ἐπιγείου, κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἀπαξ ἀρνησαμένῳ, καὶ μακρὰ χαίρειν φράσαντι τούτοις, ὅτε τὴν κόμην ἐκείρου, ὡς ὄφελος ἤδη τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς συνθήκας ἐκείνας τὰς φοβερὰς, τῆς εἰκόνας ἐμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ, παρόντος κἀκείνου ἀοράτως μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, ἐποίεις; Ἡ ἐπελάθου τούτων πάντων; Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν τοῦτο. Οὐ γὰρ πάνυ νέος ἐτύγχανες ὧν, ὅτε τὸ μοναχικὸν ἠμφίεσω τριβώνιον, ὡς ὄφελος λάϊνον ἀμφίεσασθαι, καὶ τὴν κόμην ἀπέθου. Εἰ δέ πως καὶ ἐπε

25 λάθου, ἀλλὰ παρῆς πάντως ἄλλων τουτὶ τὸ σχῆμα λαμβανόντων, καὶ τῶν ὧν ποιοῦσι συνθηκῶν ἤκουσας. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐπελαθόμεν μὲν, ἴσως φήσεις, τῶν συνθηκῶν, ἠμέλουν δὲ τουτωνί. Τί δή ποτ' ἠμέλεις, ὃ ἐμβρόντητε, πρὸς Θεοῦ; Ἡ ἠγνόεις ὡς ἀπαραίτητος καὶ βαρυτάτη ἡ κόλασις τοῖς τὰς συνθήκας μετὰ Θεοῦ ποιουμένοις καὶ παραβαίνουσι, καὶ τού

30 των πολλῶ μᾶλλον τοῖς ἐν γνώσει; Ἀλλ' ἴσως τῆς παρὰ πάντων τιμῆς

1. Παπ. Κερ. τὸ τέλος.

2. Πόρρω. 3. Παπ. Κεραμ. οὐδενὶ τούτων. 3. τυφῶ. Παπ. Κερ. τυφλῶ.

5. Παπ. Κεραμ. οὐδὲν εἶπον καὶ ἡμῖν τοῖς ἐναντίοις.

7. Αἴτιος.—Παπ. Κεραμ. αἴτιον. 15. συναπωθεῖν.

12. Παπ. Κεραμ. ταῦτα... ἀναπεισθέντας. 14. Παπ. Κεραμ. ἐκπεπωκότας.

16. Ἀπολεί(ας). 17. Κατεκρήμνησας σαυτὸν κἀκείνους... ἀναπεισθέντάς σοι.

18. Παπ. Κεραμ. ἀρνησαμένου καὶ μακράν.—Κωδ. μακρά.

20. Ὀφελος. 21. κἀκείνου 21. Παρὰ Π. Κερ. λείπει τὸ παρόντος κἀκείνου

22. Ἔως ἐδῶ ἐδημοσίευσεν ὁ Παπ. Κεραμεὺς (σ. 47). 23. ἠμφίασω.

27. Τουτωνί.

ἑφιέμενος τουτί διανοήθης ποιῆσαι τὸ κακόν. Ἄλλ' ἔλαθες κἄν τούτῳ
σεαυτὸν ἀπολέσαντα τὰς φρένας, καὶ σκότει δεινῶ καλυφθέντα, τὸ μὴ
συνιέναι βουληθῆναι οἷαν εἶχες τιμὴν, τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχων. Οὐδεμία
γὰρ γένοιτ' ἂν μείζων τιμὴ τῆς ἀρχιερωσύνης, τῷ γ' ἀξίως ταυτησίην ἠξιο-
μένῳ καὶ ἀξία ταύτης ἔργα πράσσοντι. Σὺ δ' ἄλλα τῷ ὄντι ταύτης κατε-
φρόνησας, ἄλλο τι μείζον ἢ κάλλιον εἶναι οἴηθείς. Ἄλλα καὶ βασιλεύειν
τυχὸν μετὰ τοῦ ἀρχιερατεύειν ἐβούλου κατὰ ταῦτόν. Τουτί δὲ οὐχ οἶόν τε
γένοιτ' ἂν.

5

Οὐ γὰρ δυνατόν δυοῖ τιμι κυρίοις δουλεύειν, κατὰ γε καὶ τὴν τοῦ
Κυ(ρίου) φωνήν. Οὐ μὴν ἄλλ' εἰ καὶ τοὺς πρὸ σοῦ ἀρχιερατεύσαντας τούτου
γ' ἔγνωσ ἐπιθυμήσαντας τάξιόματος, ἢ Χ(ριστὸν) αὐτόν καὶ τοὺς μετ'
ἐκεῖνον τᾶκείνου τοῖς ἀν(θρώπ)οις ἀπαγγείλαντας, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
τοῦτο προστάξαντας τοὺς ἀρχιερεῖς ζητεῖν, ἐχρῆν δήπου καὶ σὲ τοῦτό γε
ζητεῖν. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας καταλιπεῖν προστάττουσιν, εἴ γε τῆς οὐ(ρα)-
νίου αὐτοῖς μέλει βασιλε(ας), πῶς σοὶ γ' ἐπῆλθε ταύτην ζητεῖν, ᾧ καὶ τὸ ζῆν
δεῆσαι ἀποτιθέσθαι χρεῶν; Μῶν ἔγνωσ τοὺς | τῷ Κ(υρίῳ) μαθητευθέντ(ας),
ἐπιγείου ἐπιθάντ(ας) βασιλείας; Ἄλλα μὴ Χ(ριστὸν) αὐτόν; Ἄλλα μὴ
μάρτυρας ἢ ἱεράρχας ἢ δαίους ἢ ἄλλον ὄντινοῦν τῶν ἁγίων; Οὐκ ἔχεις
εἰπεῖν. Πῶς οὖν οὐδενὸς ἐκείνων, οἷς τοιούτοις οὖσι καὶ τὸ βασιλεύειν
προσῆκε, τοιούτου πάθους ἠττηθέντος ἠττήθης αὐτός; Ἡ μείζον τι καὶ
κρεῖττον ἐκείνων ἐβουλεύσω; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις τοῦτ' εἰπεῖν ποτε. Εἰ τοίνυν
ἐκεῖνοι, καὶ σοφίας ὄντες ἀνάπλεω καὶ ἀγίωσύνης φθάσαντες εἰς τὸ ἀκρό-
τατον, βασιλε(ας) τε ὑπερεῖδον ἐπιγείους, κόσμον τε καὶ τὰ τοῦ κόσμου
κατέπτυσαν πάντα, πῶς αὐτός, ὃ πάσης ἀνοί(ας) πεπληρωμένος, βασιλείαν
ἐπίγειον διετέλεις ἀεὶ ζητῶν; Οὐκ ἤκουσας τοῦ Κ(υρίου) λέγοντος πᾶσι
τοῖς αὐτῷ ἀκολουθεῖν ἡρημένοις, τὸ «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ἀπαρνη-
σάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σι(αυ)ρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι;» Πῶς
οὐ κατενόησας ταυτί τοῦ σ(ωτῆ)ρος τὰ ῥήματα, οὐ βασιλείαν ἐπίγειον ἢ
ἄλλην ἠντινοῦν ἀνεσιν τοῖς αὐτῷ φοιτῶσι παρεγγυώμενα, ἀλλὰ πᾶν τοῦναν-
τίον; Εἰ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τοῖς φιλήσασι καὶ φιληθεῖσιν, οὐ βασιλείαν
ἀλλὰ θάνατον, καὶ τοῦτον σι(αυ)ρικὸν ἔσεσθαι, ὑπέσχετο, πῶς σοι ἄλλως
διανενοῖται, ὃ πάσης θεί(ας) φωνῆς ἀμέτοχε; Οὐκ ἄλλην ὁδὸν τοὺς τῷ
σ(ωτῆ)ρι μαθητιῶντας τέμνειν χρῆ ἢ ἦν αὐτός πρῶτος καὶ πρῶτον

10

15

20

25

30

φ. 848 β

1. Κἄν...σε αὐτόν.

5. Τῶόντι.

7. Οὐχ' οἶόντε γένητ' ἂν.

16. Δεῆσαν. χρεῶν... ἔγνωσ.

20. Μείζον τι.

22. Ἀνάπλεω. 29. Παρεγγυόμενα.